

Duch a mysl

Staří Řekové poměrně důkladně rozlišovali mezi rozumem (myslí, νοῦς) a duchem (duší, πνεῦμα); od té doby ovšem došlo k mnoha navzájem odlišným reinterpretacím. Už u prvních křesťanů a křesťanských myslitelů se slovu πνεῦμα dostalo – podle Patočky pod vlivem orfických mythologemat – jakéhosi „magicky-kouzelného příděchu“. Přesto má Patočka za to, že nepochybně odlišné hebrejské slovo Ruach „jak původním významem, tak významovým vývojem není daleko původního smyslu řeckého πνεῦμα“ (3,1, s. 23). Po mém soudu má řecké slovo νοῦς význam těsně spjatý s myšlením, tj. tak, že myšlení může být rozumné (podle rozumu) nebo nerozumné (proti rozumu); samo myšlení tedy předchází, je dřívější, prvotnější než rozum či rozumnost. Naproti tomu hebrejské „ruach“ (nebo novozákonní πνεῦμα pod vlivem ruach) je prvotnější než myšlení, už proto, že je prvotnější než život, je zdrojem či původcem života. „Duch“ pracuje tedy i tam, kde není po ruce myšlení, nikoli pouze s pomocí či prostřednictvím mysli, nýbrž i bez přítomnosti myšlení; duch je prvotnější než mysl a myšlení, je pro mysl a myšlení dokonce předpokladem, možná přímo jejich původcem (byť nikoliv automatickým, samozřejmým). Důležité je ovšem zejména to, že ani tam, kde je – nutně – mysl umožněna a dokonce vyvolána a „pověřena“ duchem jako zdrojem, ještě zdaleka není zaručena ani garantována její platnost, správnost, oprávněnost jejích závěrů apod. Duch (ani duše) není příčinou myšlení, ba ani jen správného myšlení; správné myšlení není následkem působení ducha ! Proto ve světě mysli (a myšlení) neplatí kauzalita, nýbrž usilovné přibližování k tomu, co je správné a pravé. – V tom se tedy liším od Patočky, který – snad pod Nietzscheovým vlivem, ale nejen pod ním – tuto „dvojici principů řeckého života“ chápal jako dvojici „principu předmětného zírání a nadpředmětného enthusiasmu“ (dtto, str. 23).

(Písek, 150118-3.)